

Hogyan segíthetnének az élelmiszerhiányon!

Egy elfelejtett kormányrendelet

Néhány nap óta a pesti piac szemlélői egészen sajátságos dolgokra jöhettek rá. Ezekből egyelőre csak azt a már egészen ismeretlen körülményt említjük meg, hogy egyes árucikkek teljesen eltűntek a piacról. Annyira eltűntek, hogy még a nyomukat sem üthetjük bottal: nyomtalanul tűntek el. Elsősorban a cukor tűnt el. Eltűntek az impozáns süveg-cukrok, az omlós lágy porcukor és a komor, bár az utóbbi időben egészen kisikére szelidült cukorkockák. Nem akarjuk ezt a tényt szembeállítani azzal, hogy a cukorzüzetek telisteli vannak áruval: ragyogó ezüstös és aranyos papirokba burkolt cukorkával, cukorral hintett narancshéjjal, erős, savanyu és édes cukorral. A cukorkagyártás sürgős korlátozása bizonyynyal hathatós módja volna a cukorhiány enyhítésének. A pillanatnyi hiányon azonban másképp kell segíteni.

A hatóságok, — mint jól informált helyen közölték a *Pesti Napló* munkatársával — nagyon jól tudják, hogy egyes nagykereskedők és vállalkozók nagy cukorkészleteket tartogatnak és azokat nem bocsátják áruba. Egyik ötödik kerületbeli nagykeres-

kedő például csak akkor ad cukrot, ha a vevője egyéb áruból — például kávéból, vagy fűszeráruból — tekintélyes mennyiségeket vásárol. Ez esetben akár fél vagon cukrot is ad. Ilyen körülmények között természetes, hogy a cukor nem kerül a kiskereskedői forgalomba. Ennek a manővernek a célját aligha kell magyaráznunk. A cukor ára a kiskereskedelemben ma már egy korona harminc fillér körül áll, de a készletek tulajdonosai arra várnak, míg az árak két koronáig emelkednek. Akkor azután majd — ha nem is egyszerre — szépen apránként, piacra adogatják a cukrot. A hatóságnak pedig amely ezt nagyon jól tudja, kötelessége volna már most intézkednie, hogy erre ne kerüljön a sor. Műjük pedig volna az intézkedésre és érthetetlen, hogy még nem tették meg.

A kormány a múlt év novemberében kibocsátott egy rendeletet, — a 4207/1915. sz. — amely módot adna a hatóságoknak arra, hogy a cukorhiányon és az árufejtegetésből származó egyéb hiányokon sürgősen segítsenek. Hogy miért nem élnek ezzel a rendelettel, az valóban talányos. A háborus idők hőmpölygő rendeletáradata között éppen az az sikkadt ki a hatóságok emlékezetéből, holott ennek egyes paragrafusaiiban van elrejtve az a varázsvessző, amelynek segítségével a nagykereskedelmi szívek kősziklájából cukrot lehet fakasztani.

A 4207—1915. számú kormányrendelet, amely a lakosságnak életszükségleti cikkekkel ellátásáról és az árdrágító visszaélésekről” szól, felhatalmazza az alsóbbfokú közigazgatási hatóságot, — Budapesten a székesfőváros tanácsát — arra, hogy a rendeletben megállapított kivételes intézkedésekkel biztosítsa a lakosság ellátását. Semmi kikötés nincs: ha a főváros élni akar a rendelettel, nem kell felterjesztéseket írnia, leiratokat várnia, válaszolnia és választ várnia, nem kell ülésennie és közgyűléseznie, egyszerűen elrendelheti máról-holnapra, amire a rendelet jogot ad neki.

A rendelet 4. §-ának harmadik és negyedik bekezdése így szól:

A bejelentést a közigazgatási hatóság egy vagy több cikkre és a szükséghez képest akár általában, akár egyes személyekre vagy vállalatokra, akár a személyek vagy vállalatok bizonyos csoportjaira rendelheti el ahoz képest, hogy náluk, tekintettel gazdaságukra vagy üzemiükre, nagyobb készletet lehet feltételezni.

A hatóságnak vagy megbízottjának jogában áll a bejelentésre kötelezettnek készleteit, raktárait és üzleti könyveit megvizsgálni.

Eszerint a hatóság, ha megtudja, hogy valamely cégnek egy közsükségleti cikkből nagy készlete van, elrendelheti és ellenőrizheti annak bejelentését és nem kell arra várnia, hogy azt a cikket a kormány országszerte rekvirálja. A fővárosi tanács ma megtudja, hogy X. cégnek tíz vagon cukorja van, amelyet nem hozott forgalomba, még ma kötelezheti arra, hogy azt jelentse be.

A rendelet 11. §-ának első bekezdése így szól:

A közigazgatási hatóság a termelőt, kereskedőt és bármely más személyt, akinek a hatóság megállapítása szerint valamely életszükségleti cikkből a saját házi és gazdasági szükségletét meghaladó készlete van, arra kötelezheti, hogy készletének a saját szükségletét meghaladó részét a hatóság utasítása szerint a hatóság részére, vagy az általa megjelölt természetes vagy jogi személy (cég, intézet, szövetkezet stb.) részére készpénzfizetésért átengedje (hatósági igénybevétel, rekvizíció.)

A hatóság tehát a bejelentett készletet a maga hatáskörében rekvirálhatja. Ugyanezen paragrafus utolsó bekezdése ezt mondja:

Az igénybevett cikkeket a közfogyasztás céljára a hatóság által megszabott módon és feltételek szerint kell forgalomba hozni.

A hatóság eszerint megszabhatja azt is, hogy a kereskedő a készletét, milyen módon és milyen feltételek szerint hozza forgalomba. Fontos még a rendelet 14. §-a is, amely így intézkedik:

A közigazgatási hatóság kötelezheti az életszükségleti cikkek tulajdonosait, hogy készleteiknek azt a részét, amely saját (házi és gazdasági vagy üzemi) szükségletüket meghaladja, forgalomba bocsássák.

Tehát e rendelet minden jogot megad a hatóságnak. Ha megtudja, hogy egy, vagy több cégnek forgalomba nem hozott nagy készlete van valamely áruból, akkor súlyos büntetés terhe mellett elrendelheti, hogy:

a tulajdonos jelentse be a készletét és a bejelentést ellenőrizheti;

a tulajdonos adja át áruját készpénzfizetésért, a hatóság által megjelölt személynek vagy jogi személynek;

a tulajdonos bocsássa forgalomba áruját, a hatóság által megszabott módon és feltételek szerint.

Ezt kiegészíti még ugyanezen rendelet 5. szakaszának utolsó bekezdése, amely szerint:

a közigazgatási hatóság egyes életszükségleti cikkekre vonatkozólag megállapíthatja a kiszolgáltatható legnagyobb mennyiséget.

Hogy minden bajnak elejét vegye, a hatóság

tehát még azt is megállapíthatja, hogy a forgalom számára ilyenénképpen megszerzett árucikkből minden fogyasztó egyszerre mennyit kaphat.

Kevés olyan rendeletünk van, amely ilyen körültekintő fontossággal terjeszkedne ki mindenre és amely ilyen megkötöttség nélkül való hatalmat ruházna a közigazgatási hatóságra. És éppen ezt a rendeletet nem használják fel, holott ha igénybe vennék ezt a hatalmat, akkor volna cukor és minden egyéb, ami van és még sincs, mert egyeseknek az az érdeke, hogy ne legyen.

Végezetül legyen szabad egy szerény kérdést tennünk: tudják a hatóságok, hogy ez a rendelet 1915. november 25-és megjelent a hivatalos lapban? Nyilván nem tudják. Mert ha tudnák, akkor alig lehet megmagyarázni, hogy miért nem élnek vele.

T. I.